

Het Civilisme: een politieke filosofie om onze civilisatie kwalitatief te verbeteren

De politieke filosofie van het Civilisme werd door mij gelanceerd door middel van de publicatie van het Civilistisch Manifest in september 2000, met als ondertitel “Waarde(n) vol versus waarde(n)loos besturen”.

Het Manifest handelt over de crisis waaraan de westerse civilisatie, dus beschaving, ten prooi is. Getracht wordt ook de weg te vinden die begaan kan worden teneinde onze civilisatie niet enkel voor een verdere neergang te behoeden, maar ook weer bergopwaarts te doen gaan.

Vandaar de naam: “Het Civilistisch Manifest”. De begrippen “civilistisch” en “civilisme” werden door mij nieuw gelanceerd. Het zijn z.g. neologismen.

Na een opsomming en beschrijving van een aantal crisisverschijnselen in onze maatschappij, geeft hoofdstuk III: de remedie.

In dit hoofdstuk zijn een tiental uitgangspunten geformuleerd als basis, richtsnoer en houvast voor een toekomstig – en beter – politiek handelen en besturen.

Aangezien dit hoofdstuk III dus het fundament is van de politieke filosofie van het Civilisme, wordt het hierna onverkort geciteerd:

“III

De remedie

Wij stellen ons nu de opgave de anti-Zeitgeist politiek te articuleren, door tegenover het negatieve het positieve te stellen. Aan effectieve actie moet immers reflectie voorafgaan. Dat wil bijvoorbeeld zeggen het bevorderen van het solidaire in plaats van het solitaire, het opkomen voor het milieu tegen beton-fetisjisten, de menselijke aandacht en zorg stellen boven het poenscheppen, een ijzeren vuist maken tegenover criminaliteit, onveiligheid, drugs- en drankmisbruik, het kleinschalige gebeuren op mensenmaat bevorderen tegenover ziellose megastructuren. Zonder een coherente maatschappijfilosofie, die overtuigd en pakkend aan de man en de vrouw wordt gebracht, gaat dit niet.

Hoe nu zouden de krachtlijnen van zulk een principiële en ideële denken tegenover het waarde(n)vrije technocratisch-pragmatische management er uit kunnen zien?

- I. Er is een onveranderlijke transcendentale (dit is het tijdelijke en plaatsgebonden overstijgende) norm, welke dus onafhankelijk van tijd en plaats het maatschappelijk leven dient te beheersen en gehandhaafd moet worden. Zowel principiële als historisch bepaald kan dit moeilijk iets anders zijn dan de opdracht tot het gedurig expliciet maken en actualiseren van de

maatschappelijke waarden en normen welke in het evangelie besloten liggen. Zelfs voor niet-christenen in elk geval toch een gezaghebbende bron van onze beschaving.

- II. De mens heeft rechten en plichten als lid van de burgerlijke gemeenschap waarbinnen hij leeft: de staat, de provincie, de gemeente, maar ook de Europese Unie. Dat betekent dat de gemeenschap solidariteit biedt; maar ook dat die gemeenschap eisen kan – en moet – stellen aan wie er deel van uitmaken. Een menslievende samenleving heeft dus de (morele) plicht om wie misbruik van haar menslievendheid maakt en a fortiori wie crimineel gedrag vertoont, hard aan te pakken.
- III. De mens heeft rechten alsook plichten als lid van zijn natuurlijke gemeenschap, de familie. De overheid moet dus enerzijds alles doen om de gezinnen te helpen, anderzijds de gezinnen en de naaste familie aanspreken op hun verantwoordelijkheden. In ruimere zin kan gesteld worden dat al onze materiële, culturele en spirituele creaties en bezittingen het erfdeel onzer vaders vormen en dat wij de verplichting hebben om dat te bewaren en ook verder te ontwikkelen. Dat vormt de band tussen vorige, huidige en toekomstige generaties.
- IV. De mens heeft rechten omdat hij werkzaam is, men heeft uiteraard ook rechten op de vruchten van de arbeid, maar het kwalitatieve verschil in arbeid en het nuttigheidsaspect rechtvaardigen verschil in beloning. Een maatschappelijke discussie over de relatieve zwaarte van de beloning is op zijn plaats. Waarom moeten beroepsvoetballers miljoenen verdienen en een geriatrisch verpleegkundige zo weinig?
- V. Godsdienst, christelijke waarden en geestelijke waarden in het algemeen zijn van grote relevantie voor mens en maatschappij en dienen door de overheid verdedigd en bevorderd te worden. De overheid ageert dus niet waarde(n)vrij, uiteraard ook vanwege de handhaving van de transcendentale norm (onder I).
- VI. Geen individualisme en atomisering van de samenleving, geen geesteloos collectivisme, maar solidariteit binnen de natuurlijk en historisch gegroeide geografisch bepaalde woongemeenschappen: land, provincie, gemeente en in wijder verband Europese Unie; de natuurlijke gemeenschappen: gezin en familie; de arbeidsgemeenschappen gevormd door werkgevers en werknemers.

De geografisch bepaalde en historisch gegroeide gemeenschappen hebben een waarde uit eigen hoofde en men is als medeburger drager van rechten en plichten. Het subsidiariteitsbeginsel is hier een leidraad: zoveel bevoegdheden geven aan het lagere niveau als voor de behartiging van de toevertrouwde belangen doeltreffend is.

Het gezin is de hoeksteen van de maatschappij en de verhoudingen in de samenleving dienen idealiter het gezin als voorbeeld te nemen.

In de arbeidsgemeenschappen ten slotte dient via een organische structuur, de samenwerking tussen arbeid, management en kapitaal te geschieden, zodat polarisatie tussen deze elementen wordt uitgebannen. De corporatieve gedachte is aan actualisering, herwaardering en herijking toe: eenheid in verscheidenheid.

- VII. Personalisme: met inachtneming van het hierboven gestelde is de mens geroepen zich te vervolmaken en zich veelzijdig te ontplooien.
- VIII. Bevorderd moet worden de meritocratie, het aan het roer komen van de bekwaamsten, de geestelijke elite, die haar roeping moet volgen het algemeen belang te dienen zonder aanzien des persoons, in plaats van het grote geld na te jagen.
- IX. De overheid dient de wet en de genomen wettige besluiten uit te voeren, indien nodig met sterke arm van politie en justitie. Aan de Nederlandse gedoogcultuur moet een einde worden gesteld. De rijksoverheid moet snel en effectief ingrijpen indien lagere overheden en uitvoerende instanties haar genomen besluiten saboteren, zoals bijvoorbeeld soms het geval is met betrekking tot de koppelingswet (inhoudend dat alleen de legaal werkende en aanwezige aanspraak kan maken op de sociale voorzieningen), het asielbeleid en de WAO. De huidige criminaliteitsexplosie, ten dele van een internationaal karakter, vraagt om draconische bestrijding en sancties.
- X. De redding van het milieu vergt ingrijpende, krachtige maatregelen die stringent gehandhaafd moeten worden. Ecologische duurzaamheid moet prevaleren boven kortzichtig handelen uit winstbejag (deze stelling is toegevoegd in juli 2006).

Tot zover enkele denkkaders voor een constructief alternatief staatkundig denken.”

Het Civilisme is een samenhangend stelsel van politieke beginselen en heeft dus een eigen karakteristiek. Het is waarden-stellend, maar niet moralistisch. Het is aanvaardbaar voor mensen met uiteenlopende levensbeschouwelijke achtergrond, afkomstig uit verschillende

groeperingen van de samenleving en diverse politieke tradities. Zo is er op zichzelf geen contradictie tussen bijvoorbeeld de CDA-uitgangspunten “gerechtigheid, gespreide verantwoordelijkheid, solidariteit en rentmeesterschap” en de VVD-leuze “vrijheid en verantwoordelijkheid” enerzijds en de civilistische uitgangspunten anderzijds. De civilistische tien uitgangsstellingen zijn echter duidelijker, vollediger en meer gestructureerd en bieden dus meer oriëntatie en dus beter houvast, onzes inziens.

Hoe verhoudt het civilisme zich verder ten opzichte van diverse hoofdstromingen in het politieke landschap?

Zoals bekend: het liberalisme baseert zich op de vrijheid van het individu, het socialisme zweert bij gelijkheid terwijl de christen-democratie een prominente plaats inruimt voor het georganiseerde maatschappelijk middenveld, ook wel aangeduid als “civil society”.

Het civilisme nu poneert dat de persoon uiteraard vrij is, maar dat het waardevolle van die vrijheid er in is gelegen de wil te hebben een meerwaarde te willen leveren tot verbetering van de civilisatie, in de ruimste zin des woords. Die idealistische normering van het gebruik van de keuzevrijheid onderscheidt ons duidelijk van het liberalisme, in enge zin opgevat. Gelijkheid, is voor het civilisme geen doel op zichzelf, behalve dan waar het betreft gelijkheid voor de wet en het nastreven voor iedereen van een eerlijke kans tot ontwikkeling en ontplooiing. Dat is heel iets anders dan gelijkheid in de zin van nivellering. Het civilisme wenst juist dat de mens wil excelleren en dat de bekwaamsten de leidende posities innemen, de z.g. “meritocratie”. Zie de uitgangspunten VII en VIII uit het Civilistisch Manifest. Maar dat impliceert dus wel dat elkeen zoveel mogelijk de eerlijke kans moet krijgen zijn of haar talenten tot ontplooiing te brengen. Dat is een heel andere benadering dan de socialistische. Bovendien verwerpen wij de dogmatische socialistische houding van klassenstrijd als antihumaan en schadelijk. Tenslotte erkennen wij met de christen-democratie het belang van het maatschappelijk middenveld. Maar uit oogpunt van nationaal belang heeft de staat ervoor te waken dat het georganiseerde maatschappelijke middenveld niet teweeg brengt bestuurlijke verstikking, stroperigheid en vriendjespolitiek.

De Civilistische uitgangspunten I tot en met X vertonen bepaald verwantschap met de christen-democratische beginselen. Ze zijn echter explicieter en qua vertaling in beleidsvoorstellen consequenter, ook ‘harder’.

De in het Civilistisch Manifest, onder hoofdstuk III: “De remedie”, geponeerde tien denkkaders voor een constructief alternatief staatkundig denken, rechtvaardigen het gezien hun combinatie in onderlinge samenhang beschouwd, het Civilisme te bestempelen als een zelfstandige en coherente politieke denkwijze en stroming. Het Civilistisch Appèl moet dus beschouwd worden als een organisatorische uitdrukkingsvorm van deze denkwijze en stroming, vooreerst als een “think-tank” (www.civilistischappel.eu). De in het Manifest, meer bepaald onder hoofdstuk III, uitgangspunten 1 tot en met 10 ontvouwde ideeën moeten gaandeweg meer mensen gaan aanspreken. De principes moesten – uiteraard – ook vertaald worden in praktijk, “geoperationaliseerd” worden. Met andere woorden: we moesten

af dalen uit de hogere sferen van de ideeën naar de tastbare werkelijkheid van de waarneembare feiten.

Dat is een “work in progress”.

Het gaat dus om het bouwen aan een civilisatie die in de ware zin “geciviliseerd” = beschaafd is, in al zijn materiële en immateriële facetten. In dit verband wil ik ook het door Paus Johannes-Paulus II zaliger gehanteerde begrip citeren: “beschaving van de liefde”. Deze attitude maakt ons zowel offensief als defensief. Immers we willen op velerlei terrein verbeteringen aanbrengen en ontwikkelingen bijsturen of eventueel het roer radicaal omgooien. Tezelfdertijd dienen we ook hetgeen bedreigend en/of destructief is krachtig en effectief te bestrijden.

“Leitmotiv” moet zijn: “de civilisering van de civilisatie”, immaterieel en materieel, in het groot en in het klein, dichtbij en veraf.

Niet enkel het behoud, maar ook de verdere ontwikkeling van onze beschaving in al zijn facetten dient ons aller zorg te zijn, niet in de laatste plaats van onze autoriteiten.

Beschaving, civilisatie, wat verstaan we daaronder? Uiteraard al hetgeen wij ‘maken’. Maar ook wat wij ‘doen’: onze omgang met elkaar, met de natuur, inclusief de flora en de fauna, kortom onze ‘way of life’. Onze civilisatie, omvattend onze activiteit, behoort gemeten te worden aan de juiste criteria, niet enkel van functionaliteit, maar ook van ethiek en esthetiek. Dat impliceert bijvoorbeeld dat behuizingen niet enkel functioneel behoren te zijn maar qua esthetiek ook dienen te getuigen van respect voor de bewoners en zich zo veel mogelijk harmonisch tot hun omgeving dienen te verhouden. Dat impliceert eveneens dat de cultuurhistorische verworvenheden, dus ook de monumenten, niet mogen verkommeren.

De overheid dient verder door opdrachten en bepaalde bewust gekozen subsidies, de kunstuitoefening te bevorderen. Het is echter niet de taak van de overheid allerhande extravagante, voor zeer velen meestal onbegrijpelijke en soms shockerende “kunst” te stimuleren waarvan de artistieke waarde in brede kringen hoogst twijfelachtig wordt gevonden en die slechts gerealiseerd kan worden via ons belastinggeld. Durf keihard het kwaliteitscriterium te stellen. Het is toch krankzinnig dat doorgeschoten “politiek-correcte” “multi-culti” cultuurrelativisten durven te bewerken dat er geen niveau- en cultuurverschil zou zijn tussen bijvoorbeeld Mozart en hip-hop muziek, tussen bijvoorbeeld Shakespeare en het gangsta-rap gebrabbel uit de zwarte ghetto’s!

Civilisatie vergt uiteraard eveneens een respectvolle omgang met de natuur inclusief de dierenwereld. Dieren, voor zover van ons afhankelijk, moeten wij in staat stellen hun dier zijn krachtens hun natuur te beleven. Dat verdraagt zich dus niet met de omstandigheden waaronder dieren in de bio-industrie veelal moeten leven. Geen levend wezen mag enkel gezien worden uit het oogpunt van winstmaximalisatie. Dat is een kwestie van innerlijke beschaving. Het meedogenloze stropen van het prachtige grootwild in sub-Sahara Africa

vraagt ook om rigoureuze bestrijding met alle middelen inclusief militaire. Internationale milieubescherming moet ook één van de speerpunten worden van ons buitenlands- en ontwikkelingsbeleid.

Onze kijk op de civilisatie heeft ook consequenties voor onze kijk op werk. Het werk dient mede in functie te staan van de ontplooiing van de werker zelf, maar ook de arbeid die deze verricht moet gemeten worden aan criteria van maatschappelijke meerwaarde, aan sociaal en/of cultureel rendement en als zodanig gehonoreerd. Met andere woorden: het menselijk handelen dient afgestemd te worden op de criteria van een hoge beschaving, dien 'geciviliseerd' te zijn en tevens bij te dragen tot de opbouw van die beschaving. Vandaar dan ook dat crimineel alsmede terroristisch gedrag dienovereenkomstig 'gehonoreerd' moet worden. Een snoeiharde aanpak van de criminaliteit, inclusief zware sancties uit oogpunt van vergelding en generale preventie, is een noodzakelijk element, een "conditio sine qua non" voor de verdediging van een geciviliseerde maatschappij. Dat geldt eveneens voor het tegengaan van hufterigheid in de omgang en overlast. "Gentleman-like" gedrag moet bevorderd worden, moet eigenlijk als de sociale norm gezien worden, op het werk, tijdens de recreatie, in de klas, op straat, ja ook in de groentijd, de introductieperiode voor bepaalde studentenverenigingen. Hier geldt ook dat jong geleerd, oud gedaan is.

Overigens: juist uit verantwoordelijkheidsgevoel voor onze beschaving dienen we de eventuele criminaliteit en de asociaal gedrag bevorderende onderliggende sociale en economische omstandigheden krachtig en preventief aan te pakken. Dat opvoeding en onderwijs hier mede cruciaal zijn, behoeft nauwelijks betoog.

Een maatschappij die geciviliseerd wil zijn, dient zich de maatschappelijke verheffing van alle 'klassen' ten doel te stellen. De massale instroom van grote groepen niet-westerse allochtonen die voor een belangrijk deel materieel verpauperden en geestelijk ontworteld raakten – mede gedoogd door de politiek verantwoordelijken - is dan ook in strijd met het beginsel: "regeren is vooruitzien". De cultuur van de zogenaamde "politieke correctheid" is hier aan debet.

Het betekende – en betekent – ook een cumulatie van problemen met ook daarmee gepaard gaande hoge kosten. Des te meer respect verdienen overigens de nieuwkomers die het wèl gebolwerkt hebben!

Ook het belang van een nog "leefbare" ruimtelijke ordening inclusief het bewaren van voldoende natuurschoon verzet zich tegen de grote instroom van immigranten! Vele nieuwkomers zijn moslim. Innerlijke beschaving vergt dat we elkaars diverse levens- en geloofsovertuigingen behoren te respecteren. Mensen die de Islam in het openbaar een "achterlijke godsdienst" noemen, zijn kwetsend en brengen de maatschappelijke vrede schade toe. Iets anders is de constatering dat islamitische landen zich veelal in het achterste mondiale peloton bevinden qua sociaal-economische ontwikkeling en wetenschappelijk niveau.

Attitudes ten gevolge van een bepaalde interpretatie van de Islam zijn wellicht mede debet aan deze onderontwikkeling. De achterstelling van vrouwen en hun uitsluiting uit het economisch leven zou een factor kunnen zijn. De buitengewoon geringe vertaling van wetenschappelijke werken in het Arabisch werkt onderontwikkeling daarenboven rechtstreeks in de hand. Er moet voor gewaakt worden dat via immigratie de mentale oorzaken van de onderontwikkeling hier wortel schieten. En helemaal kan niet worden getolereerd dat zeden en gewoonten die haaks staan op onze geëmancipeerde rechtsstaat binnen bepaalde subculturen met dwang worden gehandhaafd.

Des te sterker geldt dat de georganiseerde criminaliteit die hier te lande wortel schiet met behulp van een allochtone "vijfde colonne" (bijvoorbeeld de Turkse, Russische, Nigeriaanse, etc. maffia) keihard bestreden dient te worden. Evenals de misdaad van authentiek Nederlandse teelt overigens.

Maar het belang van onze beschaving verdient een inzet op vele andere terreinen. Fysieke veiligheid en vrijheid zijn randvoorwaarden voor het voortbestaan van onze civilisatie. Derhalve geldt de bereidheid tot verdediging en uitschakelen niet enkel de binnenlandse dreiging, c.q. criminaliteit en terrorisme, maar ook eventuele externe dreigingen. Via ons NAVO-bondgenootschap, dat mede de band met de Verenigde Staten verzekert, is onze collectieve veiligheid geregeld. Maar het is goed dat daarnaast de Europese Unie werkt aan een eigen interventiemacht.

In dit verband zou ook de gedachte aan de vorming van een Benelux-leger niet direct verworpen moeten worden.

Immers als we het hebben over onze civilisatie gaan de gedachten toch ook uit naar wat ons bindt binnen de historische Nederlanden die herhaaldelijk hun kans misten tot hereniging, via het verloop van de Tachtigjarige Oorlog en door de scheiding tussen Noord en Zuid in 1830. Met geen buitenland is Nederland zo verbonden als met Vlaanderen. Daarom is het een kwestie van nog enig gewicht in de Europese schaal te kunnen leggen dat de Benelux op zoveel mogelijk terreinen intern de cohesie bevordert, ook als dat tot staatkundige consequenties zou leiden. Speciale diplomatie is geboden om de Franstalige inwoners van de historische Nederlanden hiervan te overtuigen.

De draad weer opvattend en tevens afrondend van de verdediging van onze civilisatie tegen fysieke dreiging, geldt dat hierbij niet enkel gedacht moet worden aan menselijk toedoen maar ook aan eventuele natuurrampcatastrofes. Hierbij gaat de gedachte primair uit naar de waterdreiging die een rampzalige potentie van ongekende omvang in zich bergt.

De bescherming van ons land dat zo kwetsbaar is voor het water vergt creatieve en radicale dus ook grootschalige oplossingen. Het proces van klimaatverandering maakt het probleem alleen maar prangender. Afstemming tussen België en Nederland ligt voor de hand, aangezien het Westen van beide landen bedreigd wordt.

De dreiging van milieucatastrofes in het algemeen én mondiaal bezien, verdient onze grote aandacht, méér dan ooit!

Maar uiteraard moet de bekommernis met onze civilisatie niet enkel defensief gericht zijn. Onderwijs – we noemden het al als belangrijk element om behoorlijk gedrag te bevorderen, het tegendeel van “pesten” – moet inleiden in onze beschaving, ‘Bildung’ verschaffen. Maar niet alleen dat. Het is van belang om de kenniswerkers van morgen te vormen die ons qua technologie en exact kunnen en kennen zullen opstoten in de vaart der volkeren. Ons onderwijs moet, wat ik noem: de drie K’s ontwikkelen: Kunnen (oftewel capaciteiten), Kennen (de ‘know-how’) en het Karakter. Overigens: onze extra zorg voor de problemen van achterstandsleerlingen is terecht. Maar we moeten ook sterkere aandacht besteden aan de bovenmatig begaafde leerlingen en studenten. Het zijn altijd de getalenteerde en gemotiveerde individuen die een beschaving via grote sprongen vooruit helpen. Dat is te meer nodig om economisch het te kunnen bolwerken in een wereld waar nieuwe economische en technologische machten – denk aan China en India – steeds concurrerder worden.

Onze civilisatie moet tevens een antwoord vinden op de dramatische daling van het aantal geboorten, die zich het sterkst manifesteert bij de jonge hoger opgeleide vrouwen. Dit is inderdaad een kwestie van leven of dood voor Europa, inclusief Nederland en België en vraagt om een scala aan maatregelen van flankerend beleid. Een generatie hoort voor vervanging te zorgen, op straffe van de geleidelijke verdwijning van een cultuur.

Ten slotte: onze complexe maatschappij vereist een openbaar bestuur dat transparant is qua bevoegdheden, maatschappelijk voldoende draagvlak heeft en integer en slagvaardig is. Dat betekent dat problemen niet gefragmenteerd vanuit een verkokerde visie, maar in hun integraliteit worden benaderd. Verantwoordelijkheden qua besluitvorming behoren duidelijk afgebakend te zijn en politiek verantwoordelijken met duidelijk uitvoerende bevoegdheden moeten in een aantal gevallen rechtstreeks door de burgers worden gekozen. Ik denk aan de burgemeesters, maar ook aan de minister-president. Onze civilisatie kan slechts floreren onder politieke leiders met een rechtstreeks kiezersmandaat en die weten dat ze afgerekend zullen worden op hun probleemoplossend vermogen. Hopelijk zullen deze nieuwe politici ook nog over zoveel ‘staatszin’ beschikken dat ze beseffen dat bepaalde vitale gemeenschapsvoorzieningen, zoals het openbaar vervoer en de nutsvoorzieningen, in de openbare en niet in de geprivatiseerde hand thuishoren.